

Dinsdag 12 januari 1915 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Men meldt ons uit Terneuzen:

De 800 door het comité alhier verpleegd wordende Belgische behoeftige vluchtelingen zijn thans allen van een stel flinke onderkieren voorzien. Bij de burgemeester is bericht ontvangen, dat hare majesteit de koningin zal zorgen voor 5 luiermenden ten behoeve van de in verwachting verkerende vrouwen.

Per boot van de Great Eastern vertrekken morgen en donderdag terug 500 Belgische vluchtelingen van Hoek van Holland naar Engeland. Zij vertrekken per extratrein van Rotterdam Delftse Poort 's namiddags kwart voor drie.

Geïnterneerden.

Te Bodegraven komen veertig Belgische officieren, die tot nu in Amersfoort waren geïnterneerd. Zij zullen in het fort de Werickerschans worden ingekwartierd, dat daartoe in gereedheid is gebracht. De bewakingstroep komt bij de burgerij in kwartier.

Een en ander staat onder bevel van majoor van de cavalerie baron van Boecop.

Militaire rechtspleging tegen geïnterneerde militairen.

Bij ministeriële beschikking is met betrekking tot de militaire rechtspleging tegen geïnterneerde militairen bepaald:

Voor wat de militaire rechtspleging betreft worden geacht tot een afzonderlijk garnizoen te behoren, de hier de lande geïnterneerde

militairen van een buitenlandse mogendheid, voor zover zij zich onder de bewaring van de landmacht bevinden.

Indien de bedoelde geïnterneerde militairen worden verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, worden de functies, welke de artikelen 11 en 12 van de rechtspleging bij de landmacht aan de garnizoenscommandant opgedragen, te hunnen opzichte vervuld door de commandant van het interneringsdepot, waartoe zij behoren.

Van het westelijk gevechtsterrein.

Berlijn, 11 januari. Officiële kennisgeving uit het grote hoofdkwartier:

In de streek van Nieuwpoort, Ieper en ten zuiden daarvan werden alleen artilleriegevechten geleverd.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft:

Een inundatie is, dit hebben de gebeurtenissen in zuidwest België bewezen voor hen, die het nog niet wisten, een krachtig verweermiddel in handen van een verdediger. Zonder de inundatie aan de IJzer had het reeds zwaar beproefde en dodelijk vermoeide Belgische leger waarschijnlijk niet stand kunnen houden tegen de veelvuldige overmacht der Duitsers.

Maar de inundatie, eenmaal uitgevoerd, vormt ook een ernstige belemmering voor het offensief van de verdediger en vooral is dit het geval bij een niet jaren van tevoren voorbereide, maar bijna à l'improviste uitgevoerde inundatie.

En toch, de Belgen, eenmaal uitgevoerd, die een vaderland hebben te heroveren, mochten en konden zich niet bepalen tot een uitsluitend verdedigende houding. Vooruit moesten zij, maar voor

hen strekte zich de brede watervlakte uit, waarin zovelen reeds de dood vonden. En aan de andere zijde waren de tegenstanders met hun zware artillerie, voor wie de overstroming een voordeel werd, zodra de Belgen het offensief hernamen.

Dit is de grote betekenis van de laatste weken, dat de Belgen er in geslaagd zijn aan de rechteroever van de IJzer een steunpunt te vormen, dat bij een verder offensief van het allergrootste belang zal zijn. En merkwaardig is, dat de Belgen dit succes behaalden met betrekkelijk geringe verliezen. Werden de Duitsers verrast? Hadden zij hun rechtersleugel te veel verzwakt? Of had hun moreel reeds zoveel geleden, dat zij niet meer in staat waren tot een krachtige tegenstand?

Het antwoord is voor iemand, die zich aan de andere zijde van het front bevindt, niet te geven, maar zeker is, dat het succes der Belgen het belangrijkste is, dat de laatste tijd op heel het westelijk oorlogsterrein gebeurde.

Dat de Duitsers het door de Belgen behaalde succes als een voor hen zeer gevaarlijke zaak beschouwen, blijkt uit de door hen in het werk gestelde krachtige pogingen om het verloren terrein te herwinnen. De aanwezigheid van Belgische troepen op de rechter IJzeroever is voor de Duitsers een doorlopende ernstige bedreiging. Maar de Belgen hebben het door hen genomen terrein reeds zo krachtig versterkt, dat het artillerievuur der Duitsers hun vrijwel geen verliezen berokkent. En elke dag wordt het voor de Duitsers moeilijker om de Belgen terug te werpen.

Als alle offensieve kracht der Duitsers nog niet verloren is gegaan, kan men echter aan het plotseling beroemd geworden riviertje nog belangrijke gebeurtenissen verwachten.

De laatste maanden is herhaaldelijk geschreven over de slechte kwaliteit der Duitse artillerieprojectielen. Inderdaad is het getal der projectielen, die niet springen, zeer groot en noodzakelijk is het vaak voor de bondgenoten, na een artillerieduel hun eigen terrein te zuiveren van de niet gesprongen Duitse granaatkartetsen.

Maar ook in ander opzicht is de Duitse artillerie in kracht verminderd. Werd ze aanvankelijk zeer stelselmatig aangewend, wist ze werkelijk al haar kracht productief te maken, thans is dit veranderd en de wijze waarop de Duitse artillerie haar (volgens verschillende berichten schaarse) munitievoorraad verspilt, is in de hoogste mate verbazend. Zonder doel van betekenis, zendt zij soms urenlang haar projectielen in de richting van de tegenstanders. Enkele dagen geleden bombardeerde zij bv. een grotendeels verwoeste, door niemand meer bewoonde kleine groep huizen. Een andere dag sloegen haar projectielen alle in het weiland, veroorzaakten grote gaten, maar hadden anders niet de minste uitwerking.

Voor een dergelijke munitieverspilling is slechts één aannemelijke verklaring: door, ook bij afwezigheid van enig doel, toch de stem van het Duitse geschut te doen horen, wil men het geschokte moreel van de eigen troepen enigszins opwekken. Bekend is het toch, hoe bemoedigend het gebulder van het eigen geschut de troepen steeds in de oren klinkt.

Nu en dan gaat de Duitse artillerie tot een andere tactiek over. Snel worden enkele batterijen in de voorste linie gebracht en dan het vuur geopend op ver achter het gevechtsfront van de tegenstander gelegen stadjes of dorpen, waarschijnlijk in de hoop van veel van de daar misschien verzamelde troepen buiten gevecht te stellen. Ook hiermee is tot nu toe echter nimmer enig succes bereikt en aan de actie wordt meestal door het geschut der bondgenoten zeer spoedig een einde gemaakt.

Men meldt ons:

Zondag was de gehele dag zwaar geschutvuur hoorbaar in de richting van Zeebrugge.

Zowel in de omgeving van Gent als te Brussel wordt nog steeds door de Duitsers druk gebouwd aan een grote luchtschiploods.

Uit Rome wordt van zaterdag gemeld, dat de Osservatore Romano slechts een paar woorden aan het geval van kardinaal Mercier wijdt, waarin alleen gezegd wordt, dat het bericht van zijn gevangenneming onjuist is en dat de paus niet bevredigd is door de mededeling van de Duitse regering.

Naar de correspondent van de Times uit Rome meldt, heeft de Belgische gezant vrijdag aan het Vaticaan een tweede lijst van priesters, ten getale van elf overgelegd, die door de Duitsers in de provincie Mechelen zijn doodgeschoten. Belgen, die steeds de grootste toewijding aan de Heilige Stoel betoond hebben, klagen er over, dat het Vaticaan geen krachtige houding tegenover Duitsland aangenomen heeft, dat de grootste kwaadwilligheid jegens de Belgische geestelijkheid aan de dag heeft gelegd. Ook de houding van de katholieke pers in Italië mishaagt de Belgen, daar zij weigert verbetering van onjuiste Duitse berichten op te nemen.

Men schrijft ons uit Koewacht:

In de laatste dagen van het vorige jaar kwamen dagelijks tal van Belgische meisjes en ook jongens over de grens om hier een of ander te kopen of brieven af te halen. Uit voorzorg werden dan die paden uitgekozen, waar het toezicht het minst streng was. Thans echter, nu de bezetting met een kleine 100 man is vermeerderd en de schildwachten dichter bij mekaar geplaatst zijn, gaat het zo gemakkelijk niet er tussendoor te sluipen. De Nederlandse

katholieken mogen nog 's zondags naar hun kerk gaan, die op Belgisch grondgebied staat; doch de gehele weg is met militairen afgezet en al de huizen zijn gesloten, zodat geen enkele Belg met een Nederlander in aanraking kan komen. De pastoor mag thans éénmaal per dag op Hollands grondgebied komen om zijn parochianen te bezoeken. Besloten is, zodra de oorlog geëindigd is, een nieuwe kerk op Hollands grondgebied te bouwen. De grond is reeds aangekocht en de plannen worden in gereedheid gebracht.

Dagboek van de oorlog. (KVdW)

Brussel, 24 december.

Afschuwelijkheid van deze zoete avond ...

Men had mij gezegd: "Overall waar zij huizen, hebben ze reusachtige kerstomen geplant. In het park, middenin, prijkt tussen de beuken de hoogste en de schoonste. Heel de dag hebben zij er aan gewerkt."

Tegen de avond had ik mij op weg begeven om te gaan zien. Ik moet zeggen: heel nieuwsgierig was ik niet; en trouwens, een groot deel in hun kerstvreugde zouden ze mij ook zeker niet toestaan.

Toen ik verwaald was in de stille straten, die mij het liefste geworden zijn; toen ik een ongewone, een verzadigde, een moeë, maar gelaten wachtende zoetheid mocht ondervinden, die mijn hoofd koel omluwde en mijn binnenste teder verwarmde: toen was ik blij, als excuus, dat ik de kerstboomlokaliteiten op mijn wandeling zou vermijden, een misschien verdachte onbescheidenheid te kunnen voorwenden, en mijn steeds aanwassende afkeer van feestvertoon te mogen verschonen door een gevoel van kiesheid, dat niemand mij kwalijk kon nemen, welke andere gevoelens het misschien ook verborg.

En ik ben niet gaan kijken naar de schone Duitse kerstbomen. Ik heb zelfs de winkelwijken terzijde gelaten, waar de kerstgeschenken prijken tussen marentakjes en de rode bessen der blinkende hulst; waar op het witte marmer, onder het felle licht der uitstallingen de breedboutige ganzen, de scherpborstige kalkoenen de parelmoerige schijnsels van hun gespannen huid vertonen tussen het dofrosse bont der log liggende hazen. Ik ben gebleven in de verlaten straten, alleen met schuchter trillende klokkenmuziek, die als bedeesd de dag der verzoening aankondigde. En ik heb ze kunnen aanhoren zonder bitterheid. Het is waarachtig de tijd niet voor sarcasme. Beter dan dezen die de drukke straten vulden met een schijn van feestkoorts, hoorde ik, in het klankgeweef uit al die klokken van heel de stad, de lijdelijke nood luiden, die thans klepelt, zacht, in ieders brein, en waar wij wel naar moeten luisteren. Kerstavond: symbool van een zekerheid weliswaar, maar die nog slechts hoop is. En nu zijn er maar weinig onder ons, die in het enige dat ons bezig houdt, aan de gehoopte zekerheid twijfelen. Zij is echter vooralsnog alleen hoop, en een hoop, die zich voedt aan de gierige borsten van het geduld. Terwijl in aller hoofd het nooddlokje klepelt.

Boven mijn hoofd al de schuchtere kerstklokken. En het gevoel in mij van onze nood, de stoffelijke en ook de zedelijke. Stoffelijk: tot voor kort was er schaarste aan voedingsmiddelen (ik haal alleen dit voorbeeld aan), maar er was nog betrekkelijk veel geld; thans komen de voedingsmiddelen binnen in overvloed, maar het geld wordt meer en meer zeldzaam. Ik ken welgestelde lui, die op de zeventig centiemen gaan zien die de twee dagelijkse nummers van de Nieuwe Rotterdamsche Courant kosten. Hogere staatsambtenaren wachten sedert maanden op betaling van hun, trouwens besnoeide, wedde, met dan nog het zwaard van Damocles boven het hoofd, dat zij op zeer verminderd wachtgeld kunnen worden gesteld, zoals hun officieel werd voorgehouden. En daarom is men in komkommervolle

zuinigheid gaan leven. Zedelijke nood daarenboven: al is het al erg genoeg met stelligheid te weten, dat men morgen arm zal zijn, erger nog is, dat morgen zo lang, zo heel lang zal duren. Ach ja, we hopen, we hopen. Maar de illusie, dat een oplossing spoedig kan tussenkomen, die is voor goed dood. En dat is maar goed ook. Want de ellende in de ogen te moeten zien, dat zal ons de wet der liefde leren. Er is geen kamer leeg, geen ruimte ijl, of de liefde kan ze vullen en bevolken. Onze arme toekomst zal een schone toekomst zijn. Want waar men niet kan wanhopen – wie, in deze tijden, zou aan wanhoop durven denken? – daar moet men beminnen ...

Ik loop door de stille straten vol klokkengewemel, met mijn zoete nood, die ik koester aan warme liefdedgedachten. De lucht is reeds vol van oneindige mildheid, van voorjaarsbeloften als het ware. Ik dwaal, en zonder zelf te weten hoe, sta ik ineens op het drukke, het schelverlichte, het schetterende boulevard.

De bruuske overgang, die me plots komt ontstemmen, maakt mijn gevoeligheid te scherper. Mijn indrukken zijn er onaangener om; te beter merk ik er de valsheid van, het pijnlijk kunstmatige van het koortsige leven om mij heen. Ja, dat is nu de opgewondenheid van alle kerstavonden. De meeste mensen leven niet dan van uiterlijkheid; daar hebt ge weer het gewone kerstvertoon. Er is een nieuw element bijgekomen; de Duitse officieren en soldaten met luide laarzen, die lachend winkelen, en zo beladen lopen met pakjes, dat ze nauwelijks nog weg weten met hun wapens. Maar daar is ook een element dat ontbreekt, zullen enkelen misschien gevoelen; iets dat ..., iets ...

Op de hoek van een straat schuift ineens uit de duisternis, aan het felle licht der scherpe gevellijn, een vrouw, heft haar gezicht vlak naar mijn gezicht. Haar ogen zijn van glas tussen de lange geverfde lijnen van wimpers en wenkbrauwen, onder de blauwzwarte bordeaux en

de hoed met de vuurrode veren. Op haar wangen is zorgvuldig een koorts geschilderd, en tussen het roetige kersrood van haar lippen heeft ze kleine kattentanden. Haar hals is naakt, wit en vol ... Ik keer met afschuw het hoofd af. Maar weet dat een andere voorbijganger reeds aan de beurt is. En ik denk: nooit zal het kindeke Jezus in zulke grote armoede als vanavond geboren worden ...

Ik ga naar huis, kom in de donkere hoofdstad, die huivert van de naderende nacht. En waar ik onder een brug moet, staat daar zeer alleen een schildwacht, met een bollantaarn naast zich. Zijn geweer heeft hij binnen zijn armen tegen zijn schouders geleund. In zijn dikke wollen wanten houdt hij een mondharmonica; en daar blaast hij, tussen zijn natte snor en zijn puilende onderlip, een haperend en teder kerstliedje op.

25 december.

Ik wandel met mijn vriend, de mystieke dichter, door een kerkhof. Het uur gaat naar de middag toe; voor ons rijst, in een lucht van lichte ondichte mist, waar een gulden hemeldiepte doorschemert, de zon als een matte pateen, als een blank glanzende hostie, rond en stralenloos. Vlak aan onze treden zijn de wegen zwart: waar ze verwijderend lopen liggen zij bepoederd met aldoor dichtere rijp. Wij lopen in een allee van laurieren: ieder der lange bladeren aan de bolle boompjes is rijmomrand als met een rijtje heel kleine pareltjes. Het korte verschiet toont paarse bomen, die grillig in oneindige, scherpwitte vertakking staan. De kerk, die dichtbij is, blokt massaal en wazig op, als een droomwerkelijkheid. Het weer is vochtig, onzeker, onbestemd.

“Hebt gij opgemerkt”, vraagt mij mijn ingenieuze vriend, “dat kerstdag op een vrijdag valt?”

Ik kijk hem onbegrijpend aan.

“Welja”, vervolgt hij, “dat Christus dit jaar heeft willen geboren worden op de dag, die hij voor zijn dood bestemd had?”

Ik ben een beetje verbijsterd door de symbolische scherpzinnigheid aan mijn vriend, mompel iets van toeval.

“Gij vergeet”, zegt hij heel ernstig, “dat het toeval wellicht het meest betrouwbare teken is, voor wie het vast te stellen en te interpreteren weet. Kerstdag op een vrijdag: de dag van de dood, die de verlossing betekende. En dat in het oorlogsjaar, het jaar van het wereldconflict, dat – en hier mag niemand aan twijfelen – de grote zuivering moet brengen. Moet het voor ons niet beduiden, dat wij de oorlog moeten zegenen, vermits hij ons zedelijk zal genezen en verlossen? Wij zijn als de man met de dorre hand, die door Christus genezen werd. Die man was een metselaar. Zijn taak was een opbouwende, evenals de onze mijn vriend. Maar de omstandigheden, de ziekte misschien, hadden gemaakt dat de hand van die man verdord was, en dat hij zijn taak niet kon volbrengen. Hij zal daar wel over getreurd hebben. Maar misschien is hij er te lang en leste aan gewend geraakt. Misschien, wie weet, is hij er bij duur van tijd zelfs in zekere mate fier op geworden; dorre handen zijn eigenlijk een interessante zeldzaamheid ...”

“En wij, mijn vriend”, ging hij na een poosje zwijgen verder, “kunnen wij wel zeggen dat wij hebben opgebouwd? Ik weet: wij hebben de verontschuldiging dat ook wij met dorheid zijn geslagen. Wij, geestelijk opgekweekt in een tijd van nuchtere vrouwen die niet meer baren, zelfs niet meer beminnen zonder bijbedoeling, en al hun gedachten zetten op het nastreven van wat wij, mannen, doen, en verfoeien omdat wij het moeten doen: wij, die dat voorbeeld niet meer hebben van argeloos gehoorzamen aan de allereerste

natuurwet, wij hebben de bronnen laten verdorren, of afgeleid tot andere, niet zeer edele doeleinden. Wij zijn de verdorren naar hart en geest: wij zouden niet meer bouwen. En weinigen hebben er spijt van gehad, en waar ze wel spijt hadden, gevoelden zij te dieper hun onmacht. En de meesten vonden hun geval wel heel belangwekkend, en stelden het, zorgvuldig in alle geledingen uitgelegd, met wrange vreugde uit; en de mensen vonden dat het bewonderenswaardig was. Zeg, mijn vriend, is dat niet het beeld van onze tijd, een tijd van analyse, van ontbinding door en door? Bouw daar eens mee op! ... Maar toen kwam, in dit jaar dat kerstdag op een vrijdag valt, toen kwam de oorlog; en in dat betekenisvolle ongewone zie ik juist dat ...”

Ik heb mijn mystieke vriend aan zijn verdere mijmeringen overgelaten. En ben naar huis gegaan, waar wij niet dan in grote bescheidenheid feest hebben gevierd.

Geen te grote verwachtingen, leert ons de tijd, en geen profetieën; alleen hopen in deemoedige verduideligheid.

Antwerpse tijdingen meldt dat de “boetstraffelijke rechtbank” te Antwerpen elke zitting een twintigtal diefstallen en plunderingen te behandelen heeft.

Aan de grens van Zeeuws-Vlaanderen.

Zondagavond.

“Burgemeester en schepenen brengen ter kennis van hun onderhorigen, dat door de heer bevelhebber van het voedermagazijn gevestigd te Lapscheure een vergadering voor deze gemeente is belegd in het lokaal der aangenomen jongensschool van deze gemeente, op dinsdag 12 maart om 3 uur in de namiddag (Belgische tijd). Al de hoofden der huisgezinnen worden dringend verzocht deze

vergadering bij te wonen, waar inlichtingen zullen worden gegeven nopen de te doene leveringen.

Bij bevel	In zitting 9/1/1915
De Secretaris	Burgemeester en schepenen
G. Geeraerts	V. Van Leeuwen.”

Zo staat het aan het gemeentehuis te Middelburg, over welk dorp ik u vorige week reeds een en ander meldde, aangeplakt. Dinsdagmiddag zullen de boeren te Middelburg vernemen, wat en hoeveel elk moet leveren voor de Duitse militairen. En om hun woorden kracht bij te zetten, zijn er heden 84 uhlanen, met paarden en al, in het dorpje hun intrek komen nemen. Nauwelijks was ik van deze komst verwittigd, of ik spoedde me derwaarts. Hoe meer ik het plaatsje naderde, hoe meer vluchtelingen ik zag. Vrouwen met koffers en manden, mannen die nog zwaardere koffers op hun nek torsten, jonge meisjes, die potten met ingemaakte groenten tussen zich in droegen, zieken, die steunend op anderen over de slijkerige wegen voortstropelden, allen hadden één en hetzelfde doel voor ogen: maar zo gauw mogelijk lijf en goed over de grens in veiligheid brengen. Dicht bij de grenspaal, nog op Nederlands gebied, stonden de Belgen bij groepjes de nieuwe toestand te bespreken. Velen dachten, dat de soldaten waren gekomen om voor boeman te spelen, anderen, omdat er in de hoofdplaatsen ruimte gemaakt moest worden voor nieuwe troepen. Allen tuurden naar het hoekje van de dorpsstraat, vanwaar ze steeds de Duitsers verwachtten. En ... ja; eindelijk daar kwamen er een paar, die echter spoedig weer verdwenen, doch ze kwamen even later met een paar anderen terug. Ik stapte op ze toe, en knoopte een gesprek met hen aan. Toen ze bemerkten, dat ik de Duitse taal machtig was, waren de soldaten toeschietelijk, en raakten de tongen der mannetjes los. Ik vernam, dat ze thans regelrecht uit Brugge kwamen. Ze behoorden tot het

eerste garderegiment uhlanen van Potsdam. In Reims, Atrecht, Rijsel en het laatst aan de IJzer hadden ze gevochten.

“Ja, wij hebben veel meegemaakt. Bij één stormloop hebben we meer dan 1000 man verloren. Maar we hebben weer versterkingen gekregen. Bij voorbeeld die jonge kerel daar,” en hij wees naar een nietig ventje, dat 100 meter verder stond, en zich aan een Belgisch meisje verstaanbaar trachtte te maken, “die jonge man is vrijwilliger, 17 jaar oud. We zijn nu hier om de bruggen en de grens te bewaken, opdat er niets zou worden uitgevoerd. Maar,” zo vroeg een ander mij, wijzend op al die mensen, die met koffers over de grens trokken, “wat betekent dat? Waarom gaan ze met bagage naar Holland?” En toen ik hem uitlegde dat de Belgen vluchtten, omdat ze bang waren voor de rekvisities en eventuele handtastelijkheden der Duitsers, begonnen de soldaten hartelijk te lachen. “Ach wat, we zullen jullie niets doen,” zo zegde er een tegen een paar meisjes, die belast en beladen zich weg spoedden. En minachtende blik van de schone deernen was het antwoord, hetgeen bij de vier uhlanen nog meer lachlust opwekte. “In België mag niets gerekwisitioneerd worden, zelfs niet een beetje hooi voor de paarden, op straffe van een zware boete,” beweerden de soldaten eenstemmig. Ik wist natuurlijk beter, en had slechts ter weerlegging kunnen wijzen op de aanplakbiljetten aan het gemeentehuis, waarin wordt gemeld, dat binnen 6 weken enige honderdduizenden kilo hooi, stro, tarwe, bonen, enz. moet worden geleverd. Doch, daar ik meer van hen wilde vernemen, hield ik mij van de domme, en nam alles wat ze zegden voor waarheid aan. “Nee, geen Duitse militair mag iets in België opeisen. Dat is streng verboden. In Frankrijk mag het wel, want dat is een vijandig land. Maar tegen België zijn wij niet vijandig gestemd.”

Nog steeds trokken de Middelburgers met hun pakken de grens over. “Mogen we een zieke vrouw in een wagen over de grens brengen?” vroeg een meisje van ongeveer 20 jaar aan een der Duitsers, met wie

ik stond te praten. “Dat moet u die officier vragen”, zegde de uhlaan, die zijn woorden door gebaren toelichtte.

Ik nam afscheid van de vier soldaten en liep een eindje verder. Daar kwam de commandant met een paar andere officieren aan, voorafgegaan door de gemeenteveldwachter, die verschillende uitleggingen aan de militaire autoriteiten gaf. Het gesprek vlotte natuurlijk niet erg, aangezien beide partijen elkaars taal niet machtig waren. Het leek dan ook meer een bioscoopvoorstelling, dan een gesprek. Toch vernamen de Duitse officieren tenslotte, wat ze wilden weten. Ze inspecteerden ook de grens. Toen ze deze naderden, gingen vele Belgen gauw de grens over op Nederlands gebied. Toen ik aan een paar personen van het zwakke geslacht vroeg, waarom ze zo bang waren voor de Duitse officieren, daar deze hen toch geen kwaad zouden doen, antwoordden de jonge meisjes: “Nou, dat weten we beter. Eerst heel lief en aardig, maar later, dan komen ze los. Neen, van die Duitsers moeten wij niets hebben.”

Zo spraken allen. Niemand was verheugd over de komst, en menigeen zal deze nacht onrustig slapen, als hij of zij tenminste in slaap kan vallen. Want het Duitse spook zal hen hedennacht wel meer dan anders voor de ogen schemeren.

Op mijn terugweg zag ik nog een Middelburgs boertje, dat zijn reeds over de grens gebrachte enige koe, in 's hemelsnaam maar weer terug ging halen, uit vrees dat de nieuw aangekomen Duitsers misschien zijn woning in brand zouden steken.

Nederlandse scheurkalenders gewenst.

Onze correspondent te Antwerpen schrijft ons:

De jaarwende (ik riskeer maar een nieuw woord, vermits daar vraag naar is bij taalvrienden!) heeft hier het gemis van een ding van

dagelijks nut scherper laten voelen: wij hebben geen scheurkalenders in onze taal. In vreedstijd is een Vlaamse kalender al een zeldzaamheid. De duikalmanak van Guido Gezelle was zeker een der merkwaardigste. Een Antwerpse vereniging had in de laatste jaren op zich genomen om grote scheurkalenders voor op kantoor in de wereld te helpen en schoot met dit propagandawerk (zo was het ook bedoeld) goed op. De oorlog heeft dit jaar zeker het tijdig ter perse leggen belet. Nu moet iemand, die er prijs op stelt een Vlaams kalendertje op zijn kamer te hebben hangen, de halve stad aflopen en vindt nog niets. Natuurlijk ware dit een taakje geweest voor het Algemeen Nederlands Verbond. Maar vermits dit verbond er blijkbaar niet op bedacht is geweest, mocht het wel een zaakje voor de Nederlandse papier- en kantoorhandelaars zijn. Ik geloof niet, dat er enig bezwaar kan tegen zijn dat uit Noord-Nederland zo spoedig mogelijke enige duizendtallen scheurkalenders naar Vlaanderen worden gestuurd. Ze zullen daar bij velen welkom zijn.

Zegt niet een Vlaams spreekwoord: alle baten helpen?

Dinsdag 12 januari 1915 – avondeditie

Staking van de consulaire postdienst voor Oost-Vlaanderen over Sas van Gent.

De heer K. J. Kuyk te Sas van Gent schrijft ons:

De Duitse overheid deelt ons mede, dat zij zelf een dienst voor de handel inricht tussen Holland en België en dat de verzending van particuliere brieven van en naar Holland en van alle particuliere en zakenbrieven van en naar alle andere bevriende en vijandelijke staten voorlopig opgeheven is.

De algemene postdienst door het consulaat ingericht is gestaakt, met uitzondering voor de consulaire dienst.

Brieven van waarde (geassureerde en aangetekende) en postwissels, die vóór 15 dezer afgezonden worden aan ons adres, Sas van Gent, poste restante, zullen hun bestemming nog bereiken.

Rotterdam – Belgische vluchtelingen.

De laatste 28 Belgische vluchtelingen, die nog in het Uraniumhotel alhier vertoefden, zijn hedennamiddag naar een inrichting van Montefiore, in de Oppert overgebracht. Het zijn mensen die behoren tot gezinnen waarin ziekte is. Vijftig Belgen, die ook in het Uraniumhotel verblijf gehouden hebben, zijn naar Gouda gebracht. Dit hotel is thans geheel ontruimd.

Antwerpen.

Een correspondent van het Handelsblad te Roosendaal seint:

Gisterenavond omstreeks half zes zijn de grote oliefabrieken van de Huileries Anversoises van de firma van Gorp & C° en die van de firma Martens & C°, te Merksem totaal afgebrand.

Waarschijnlijk is het deze brand geweest, die in verschillende grensgemeenten het geloof heeft doen ontstaan, dat Brussel in brand stond. De beide oliefabrieken liggen in de onmiddellijke nabijheid van de bekende fabrieken der firma Jurgens, doch deze hebben geen schade opgelopen. Behalve de genoemde oliefabrieken zijn ook geheel verbrand de Banquetterie Anversoise en nog twaalf grote, in de nabijheid gelegen, huizen.

Door het overlopen van de vaart is geheel Merksem overstroomd.

Van de Belgische grens.

Onze bijzondere correspondent te Sluis meldt:

Het bericht uit Aardenburg, uit de Tijd overgenomen onder de laatste berichten in ons avondblad van gisteren, dat er gisterenmorgen in de buurt van Zeebrugge hevig geschoten zou zijn, is onjuist. De slagen, die wij hier hoorden en die ook hedenmorgen nog een paar keer dreunden, zijn, zoals ik u seinde, afkomstig van aangespoelde mijnen, die de Duitsers aan het strand laten springen.

Van Franse zijde.

Het Franse gezantschap te 's Gravenhage deelt het volgende mee:

De 10^e januari heeft ons geschut in de buurt van Ieper de batterijen van de vijand krachtdadig beschoten en met succes met goed gerichte schoten de vijandelijke loopgraven onder vuur genomen.

Dagboek van de oorlog. (KVdW)

Brussel, 27 december.

De administratieve opruiming wordt voortgezet. Zo vernemen wij vandaag uit een lang stuk, dat de macht tot het uitgeven van bankpapier van de Nationale Bank op de "Société Générale" overgaat. Althans, daar komt het in hoofdzaak op neer. De "Société Générale", oudste financiële inrichting van het land, heeft, in overeenstemming met andere bankhuizen, het uitbetalen op zich genomen van de vierhonderd tachtig miljoen oorlogsschatting, die ons zijn opgelegd, en waar de provinciale staten natuurlijk niet aan ontsnapt zijn.

Verder wordt aangekondigd, dat alles wat volgens de wet in de "Moniteur Belge" diende opgenomen, thans moet verschijnen in het "Gesetz- und Verordnungsblatt" voor België. Dat nieuwe staatsblad

is drietalig. Heden vind ik er de wet in afgekondigd op de arbeid van vrouwen en kinderen: de laatste die door de Belgische Kamer gestemd en door de koning getekend werd, de eerste die ook in Duitse tekst verschijnt. Franse en Nederlandse versie hebben kracht van wet; voor de Duitse bestaat naar ik vermoed geen wettelijke bekrachtiging, vermits die door de Kamers moet worden verleend. Die wet treedt in werking te rekenen van 1 januari. Er is geen jota aan veranderd, zoals vanzelf spreekt. Zodat de Duitse regering o.m. er de bevoegdheden van de koning der Belgen in afkondigt.

Intussen wordt in een plaatselijk blad gemeld, dat het verboden is op de openbare weg de beeltenis van diezelfde koning te verkopen, evengoed als welk ander Belgisch nationaal onderscheidingsteken ook. Die politiemaatregel werd niet uitgeplakt, zoals toen verzocht werd alle nationale vlaggen binnen te halen. Toen kwam burgemeester Max tussen met een affiche van protest, dat hem bij het Duitse bestuur niet heeft gediend. Ditmaal niets dan een mededelingetje in een blaadje, dat niet iedereen leest. Met het gevolg dat men het portret van de koning en koningin wel niet meer uitvent, maar velen er in hun knoopsgat mee blijven lopen, vooral sedert de verjaardagen.

Een zeppelin heeft vanmiddag over Brussel gevlogen, waarschijnlijk als antwoord op de Engelse tweedekker, die enkele dagen geleden bommen heeft laten vallen op de loods waar de zeppelin in rusttijd onder geborgen zit.

28 december.

Wij hadden nochtans zo gehoopt dat, al was het maar voor de tijd van de oorlog geweest, al de kleine geschillen, al de minder nobele persoonlijke twisten, al de bedilzuchtige krakelen, die nu eens de grond en het wezen van de courante Belgische politiek en van het

Belgische samenlevingen zijn, en die het bestaan van wie verkiest er buiten te staan zo goed als onmogelijk maken, zouden ophouden en weten te zwijgen - liefst tot het grote opbouwende werk dat de toekomst, hoe ze ook weze, van aller krachten zal vergen, tot een goed einde zou zijn gebracht. Alle partijpolitiek, alle ras- en taalonenigheden: zij moesten verdwijnen voor dat ene doel, aan het gemeenschappelijk vaderland zijn normaal uitzicht, zijn normaal bestaan terug te geven, verbeterd door de ervaringen van de oorlog, die ook de geesten zou hebben wijzer gemaakt, - zij het dan ook met dat andere normale verloop, dat geschillen en krakelen van lieverlede zouden herboren worden. Maar, dachten wij, dan toch niet voor het optrekken van het gebouw, dat aller eerlijke bedoeling, aller onbaatzuchtige poging zou betekenen. En zo durfden wij hopen op ten minste tien jaar ruim ademen in een zuivere, gezonde lucht.

Helaas, de slechtste gewoonten wortelen het diepst; het grote zuiveringswerk van de oorlog heeft niet alle gifstoffen verwijderd, die thans weer aan het gisten gaan. Alsof men bij de heersende toestanden volkomen aangepast was en men ze onveranderlijk achtte, gaat men weer ploeteren in de oude gezellige modder van achterklap en verdachtmaking.

Daar hebt ge, bijvoorbeeld, het geval Woeste. Ik ben niet onder de politieke vrienden van de heer Woeste, wiens publieke optreden vooral in de laatste jaren meer dan ooit bekrompen en schadelijk is geweest, in zoverre dat sommige van zijn eigen partijgenoten hem meer dan eens verloochend hebben. Maar dat belet niet dat ik eerbied heb voor de onbetwistbare eerlijkheid van de oude staatsman, en dat het mij onaangenaam aandoet, hem gebrek aan vaderlandsliefde te horen verwijten. Ziehier nu wat zich voordoet; de heer Woeste, die de regering niet had gevolgd en in Brussel was gebleven, had men, onder het beleg van Antwerpen, toen die stad zo goed als absoluut ongenaakbaar was, per auto naar de toenmalige

zetel der regering zien leiden. Toen hij terug was, had men hem gevraagd wat hij daar was gaan doen. De heer Woeste was het antwoord schuldig gebleven. En nu ging een blad uit Parijs hem zo goed als van verraad beschuldigen. Hij zou, na afspraak met de gouverneur-generaal baron von der Goltz, in een Duitse auto, met de Belgische regering over het sluiten van de vrede gaan onderhandelen zijn. In die tijd sprak men wel meer over Duitse vredesaanbiedingen: men ging het zich herinneren, toen dezer dagen een dagblad uit Brussel het Franse artikel overnam en becommentarieerde. En nu had de heer Woeste goed antwoorden, dat hij nooit in zijn leven veldmaarschalk von der Goltz had gezien, dat hij naar Antwerpen gereden was in een Amerikaanse auto, en zonder de minste Duitse geleide, en dat het niemand aangaat wat hij daar gaan doen was; het blad had goed alle verdenking tegen te spreken en aan zijn goede inzichten tegenover de minister van state lucht te geven; een legende is geboren, die wel zo spoedig niet zal sterven. En bij de ongelukken van de tijd komt zich dit onverkwikkelijke voegen, dat specifiek Belgisch is.

Ander geval: Brusselse bladen, die voor het ogenblik te Londen verschijnen, spreken met smalende geringschatting over de Belgen, die de zwakheid hebben gehad, het vaderland niet te verlaten, en volgens deze voorname boetepredikers, aldus in de kaart der Duitsers spelen. De redacteurs van die kranten hebben het land verlaten, zodra Brussel op 20 augustus betreden werd. Zij weten niet wat hier geschiedt, dan van horen zeggen. Zij schijnen niet te begrijpen dat het blijven betekent: verdedigen van de eigen haard (onbewoonde of verlaten huizen werden zowat overal door de Duitsers voor het eerst en vóór alle andere betrokken en bewoond, en natuurlijk met meer sans gêne dan bij aanwezigheid van een rechtmatig eigenaar, wiens rechten niet mochten gekrenkt) en dat de verdediging der haarden toch ook wel enigszins meetelt in de

verdediging van het vaderland, al schrijft men er slechts eigenzuchtiger beweegredenen aan toe. Zij vergeten, die hooghartige bedillers, dat vluchten wil zeggen: het land beroven van een groot deel zijner vermogens, er de armoede door vergroten, en er aldus misschien het oproer stoken, dat de rampen van de oorlog kan verdubbelen. Zij willen niet erkennen dat “faire le vide”, zoals zij met nobel gebaar aanbevelen, de gebeurtenissen niet zou verhinderen, wel integendeel!, en de gevolgen ervan niet verzachten. Trouwens, de gebleven Belgen hebben een goed voorbeeld: de koning. Deze heeft, toen hem onlangs een Brusselse personaliteit mocht naderen, deze geluk gewenst “die”, zoals hij zegde, “begrepen hadden dat hun plaats op de vaderlandse bodem was.” Die goedkeuring weegt tegen alle kritiek in voldoende mate op, om er verder over te kunnen zwijgen.

Derde geval, en het pijnlijkste misschien: terwijl Vlaamsgezinden, en de voornaamste daaronder, zich van bij de aanvang van de oorlog hadden voorgenomen alle Vlaamse overtuigingen te doen zwijgen, zolang de gemeenschappelijke noden van het Belgische vaderland niet waren opgeklaard, denken sommigen de tijd gekomen tot het zaaien van verdachtmaking. Het is, gij geeft het toe, afschuwelijk: het is helaas waar. Gelukkig dat de echte Vlamingen zelfs als Belg niet te ontmoedigen zijn ...